

"Ahirette bu nisbî emirler orada hakaik olur." cümlesini izah eder misiniz?

"Kâinatın çamuru, revâbit-ı nizamı, alâik-i nakşını odur teşkil ediyor. Âhirette bu nisbî emirler orada hakaik olur."

"Hararette merâtip, ona olmuştur sebep tahallül-ü burudet. Hüsündeki derecat kubhun tedahülüdür; sebep, illet oluyor."

" Ziya zulmete borçlu; lezzet eleme medyun; sıhhat marazsız olmaz."(1)

Hakikî lezzet zıddı ile bilinen lezzet değil, bizatihi olan lezzettir. Yani bir şey hiçbir zıddı olmadığı hâlde leziz olabiliyor ise, o şey **hakiki lezzettir**. Ama bir zıddı ile veya başka bir lezzet ile anlaşılıyor ise, o lezzet eksik ve noksandır.

Mesela, sıcaklık nimeti soğukluk ile anlaşılır, yani sıcaklığın kıymetini soğukluk belirler; öyle ise sıcaklık bizatihi bir lezzet değil soğukluk ile kaim olan bir lezzettir.

Allah'ın sonsuz kemali, sonsuz cemali, sonsuz fazileti bizatihi kemal, cemal ve faziletlerdendir; yani başka bir şeyin yardımı ya da kıyası ile anlaşılacak özellikler sınıfından değildir. Sıcak, soğuk ile anlaşılır, ama Allah'ın cemalinin anlaşılması için başka bir vasıta ve başka bir tasavvur gerekmiyor. Çünkü ilahî özellikler öyle parlak bir şekilde bizzat gösteriyor ki, başka vasıtaların araya girmesine ihtiyaç kalmıyor.

Mesela, açlığın tesiri ile yemekten alınan lezzet dünyada nisbî bir lezzettir. Bu lezzet ahirette açlık elemi hissedilmeden tadılacaktır. Yani burada lezzetin bu derecesi nisbi iken, yani ancak açlık ile anlaşılabilirken, ahirette bu lezzet sabit olarak insana takdim edilecektir. İnsan aç olmadan da bu lezzeti hissedebilecektir.

Cennette karanlık olmadan ışığın bütün dereceleri, acı ve keder olmadan lezzetlerin bütün nevileri, hastalık olmadan da sıhhatin bütün aksamı zevk edilebilecektir.

(1) bk. [Sözler, Lemeat](#).